

Ristiinmentorointi translationaalisen yhteistyön kehittäjänä syöpätutkimuksessa – Mentorointiohjelman pilotoinnin kokemuksia Läntisessä Syöpäkeskuksessa

Mervi Toriseva¹, Anna Karhu²

¹Läntinen Syöpäkeskus FICAN West, Turun yliopisto ja Turun yliopistollinen keskussairaala;

²Turun yliopiston Kauppakorkeakoulu

Abstrakti

Syöpätutkimusta on tänä päivänä lähes mahdotonta tehdä yhden tutkijan toimesta, näkökulmasta tai tutkimusalalta. Translationaalinen syöpätutkimus hyödyntää perustutkimuksen löydöksiä kliinisessä tutkimuksessa ja pyrkii sitä kautta tuomaan uusia sovelluksia osaksi potilaan hoitoa. Läntisen Syöpäkeskuksen (FICAN West) tutkijaverkostossa toimii yhteensä yli 350 tutkijaa, tutkijalääkäreitä ja muita syöpätutkimuksen avainhenkilöitä. FICAN Westin ristiinmentorointi-pilotissa tuotiin yhteen perustutkija ja klinikko jakamaan tietoa ja oppimaan uutta yhteisen mielenkiinnonkohteen äärellä.

Mikä ihmeen Syöpäkeskus?

Suomessa syöpäkeskustoiminta otettiin osaksi valtion terveysalan kasvustrategian toimeenpanoa ja toiminnan suunnittelu oli käynnissä jo vuonna 2014 (TEM raportteja 12/2014). Suunnitelmat ja käytännön toimet etenivät, minkä seurauksena vuonna 2019 kansallisen syöpäkeskuksen perustamissopimuksen allekirjoitti 25 sopijapuolta (20 silloista sairaanhoitopiiriä ja 5 lääketieteellistä yliopistoa). Jo samana vuonna sosiaali- ja terveysministeriö avasi valtionavustushaun kansallisen syöpäkeskuksen koordinoivan yksikön perustamiseen ja alueellisten syöpäkeskusten toiminnan käynnistymiseen. Kansallinen syöpäkeskus on yhdessä muiden kansallisten osaamiskeskusten kanssa (esim. neurokeskus, biopankkitoiminta, lääkekehityskeskus) osa tutkimusta ja innovaatiotoimintaa tukevaa toimintaympäristöä ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin parantamiseksi.

Suomessa toimii viisi alueellista syöpäkeskusta: Eteläinen, Läntinen, Itäinen, Pohjoinen ja Sisä-Suomen syöpäkeskus, joilla on myös kansainvälisemmät nimet: FICAN South, FICAN West, FICAN East, FICAN North ja FICAN Mid. Alueelliset syöpäkeskukset aloittelivat toimintaansa jo vuonna 2014 eli huomattavasti ennen varsinaisen sopimuksen syntymistä ja ovat siitä lähtien tehneet yhteistyötä. Niiden perustehtävänä on kunkin alueellaan parantaa syövänhoidon laatua, edistää syöpätutkimusta ja yhtenäistää hoitokäytäntöjä valtakunnallisesti. Kansallisen toiminnan koordinoiva yksikkö FICAN aloitti toimintansa vuonna 2022 (<https://fican.fi/>) (**Kuva 1**).

FICAN West edistää syövän hoitoa ja tutkimusta

Länsi-Suomen alueella laadukasta syövän hoitoa ja tutkimusta koordinoi, tukee ja kehittää siis Läntinen Syöpäkeskus FICAN West (<https://ficanwest.fi/>) (**Kuva 2**). FICAN Westin ytimessä on OECI akkreditoitu Tyks syöpäkeskus (OECI-CC, <https://accreditation.oeci.eu/>) ja Turun yliopisto. OECI (Organization of European Cancer Institutes) on syövän hoitoon ja tutkimukseen erikoistuneiden jäsenorganisaatioidensa laatua ja toimintaa tukeva järjestäytynyt taho. FICAN Westin verkostoon kuuluvat myös keskussairaalat Porissa (Satasairaala) ja Vaasassa syövän hoidon alalta. Näin verkosto kattaa laajasti koko läntisen Suomen alueen. Sairaaloiden taustalla toimivat hyvinvointialueet ja Turun yliopisto ovat myös sopimuksellisesti Läntisen Syöpäkeskuksen omistajaosapuolet.

FICAN West on verkostomainen asiantuntijaorganisaatio, jonka tavoitteena on yhdistää syövän hoidon ja tutkimuksen ammattilaiset alueellaan. Suomalaiset syöpäkeskukset eivät ole itsenäisiä toimijoita vaan ne tukeutuvat taustaorganisaatioihinsa eli sairaaloiden ja yliopistojen yleisiin rakenteisiin ja infrastruktuuriin. Kliinisellä puolella FICAN West järjestää koulutusta syövänhoidon ammattilaisille, tekee laatutyötä, kehittää yhteisiä hoito-ohjeita ja hoitopolkuja, vie eteenpäin erilaisia digiratkaisuja ja on mukana sidosryhmätyössä potilaiden ja järjestöjen kanssa (Tyks Cancer Centre Annual Report 2023). Yliopisto- ja keskussairaaloissa syövän hoito ja diagnostiikka ei rajoitu vain onkologian klinikalle vaan sitä tapahtuu kaikissa tulosryhmissä. Tulosryhmien yhteistoiminta ja moniammatillinen yhteistyö ovat keskeisessä asemassa potilaan parhaan mahdollisen hoidon takaamiseksi.

Tutkimuksen tukena

FICAN Westin syöpätutkimusverkosto pyrkii kattamaan kaikki sairaaloiden klinikkotutkijat ja muut kliinisessä tutkimuksessa mukana olevat henkilöt sekä Turun yliopiston syöpätutkimuksessa mukana olevat henkilöt yli organisaatio-, osasto- ja tiedekuntarajojen. Osana OECI:n reakkreditaatioprosessia tehty kartoitus vuodelta 2023 kertoo, että FICAN Westin tutkijaverkostossa on yli 350 syöpätutkijaa, joista noin 150 on kliinisessä työssä ja yli 200 toimii yliopistolla akateemisen perus- ja translationaalisen tutkimuksen parissa (**Kuva 3**). Tyksissä syöpätutkimusta tehdään kaikilla syöpäpotilaita hoitavilla toimialueilla ja esimerkiksi PET keskuksessa. Tyksin syöpäklinikan yhteydessä toimii kliinisen tutkimuksen yksikkö, CTU (Clinical trial unit), joka koordinoi suurta osaa sairaalan syöpätutkimuksista ja erityisesti sponsoroituja lääketutkimuksia on keskitetty tänne. Myös Satasairaala ja Vaasan keskussairaalan syöpäklinikka ovat aktiivisesti mukana monissa kliinisissä lääke- ja muissa tutkimuksissa.

Turun yliopiston syöpätutkimuksesta iso osa on keskittynyt sairaalan yhteyteen rakennettuun Medisiina D rakennukseen ja siellä sijaitsevaan FICAN West Syöpälaboratorio -tutkimusklusteriin. Syöpälaboratoriossa toimii tällä hetkellä 15 tutkimusryhmää ja näiden joukossa useampia kliinikkovetoisia akateemisia tutkimusryhmiä. Syöpälaboratorion tutkimusryhmät kuuluvat hallinnollisesti yliopiston eri laitoksille ja jopa tiedekuntiin, joskin Lääketieteellisen tiedekunnan Biolääketieteen laitoksella on keskeinen rooli. Medisiina D:n Syöpälaboratorion lisäksi FICAN West verkoston syöpätutkimusryhmiä on eniten BioCityssä Turun Biotiedekeskuksessa ja MediCityssä. Yhteistyötä tehdään myös Åbo Akademin tutkimusryhmien kanssa. FICAN Westin tutkimusverkostolle tärkeitä Tyksin ja Turun yliopiston palveluita ja infrastruktuurin osia ovat esimerkiksi Auria Biopankki ja Auria Tietopalvelut, Tyksin tutkimuspalvelut, yliopiston innovaatiopalvelut ja lukuisat Turun yliopiston tutkimusta tukevat core-palvelut. FICAN West on aktiivinen toimija myös Health Campus Turku yhteistyössä ja sitäkin kautta luomassa mahdollisuuksia tutkimustoiminnalle, innovaatioille ja yritys yhteistyölle. Health Campus Turku tarjoaa luonnollisen yhteistyöalustan Varsinais-Suomen hyvinvointialueen, Turun yliopiston, Åbo Akademin, Turun ammattikorkeakoulun, Yrkeshögskolan Novian ja Business Turun toimijoille. FICAN West muodostaa syöpätutkimuksen ympärillä olevan temaattisen kokonaisuuden, jollaista ei Turun yliopistolla tai muuallakaan Länsi-Suomen alueella ole aikaisemmin ollut (<https://ficanwest.fi/tutkijoille/tutkimusryhmat/>). FICAN Westillä on oma tieteellinen johtoryhmä ja tieteellinen johtaja. Johtoryhmä koostuu eri taustoilla olevista ryhmänjohtajista ja kliinikkotutkijoista. Sen tehtävänä on olla neuvoa antava elin ja foorumi tutkimuksen ja yhteistyön edistämiseksi. Tieteellisenä johtajana toimii kliinisessäkin työssä toimiva Turun yliopiston syöpätautien professori. Lisäksi syöpätutkimuksen tukena, sairaalan ja yliopiston syöpätutkimuksen rajapinnassa, toimii FICAN Westin tutkimuskoordinaattori. Hänen työnkuvaansa kuuluu muun muassa verkoston sisäinen viestintä, erilaisten tapahtumien, seminaarien ja koulutusten järjestäminen, OECI:n määräämien tutkimuksen laatu kriteerien seuraaminen ja raportointi, erilaiset kehittämissuunnitelmat ja syöpäkeskuksen koordinoimien tutkimusprojektien järjestäminen.

FICAN Westin tiede- ja tutkimusstrategian tavoitteet 2023-2025

- 1) Tuottaa korkeatasoista tieteellistä tutkimusta
- 2) Parantaa tutkimuksen tehokkuutta verkostoitumisen kautta
- 3) Edistää uuden tiedon soveltamista tutkimuksessa ja hoitotyössä
- 4) Edistää innovaatiotoimintaa
- 5) Olla kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttava toimija
- 6) Edistää tutkimuksen tehokkuuden seuraamista

7) Osallistua tutkitun tiedon jakamiseen

Translationaalinen tutkimusyhteistyö

FICAN Westin strategisiin tavoitteisiin kuuluu uuden tiedon soveltamisen edistäminen tutkimuksessa ja tutkimuksen tehokkuuden parantaminen verkostoitumisen kautta (FICAN West Tiede- ja tutkimusstrategia 2023-2025). Nämä tavoitteet konkretisoituvat näkyvästi translationaalisen syöpätutkimuksen kautta, jota FICAN West pyrkii tukemaan muun muassa tuodessaan samaan yhteisöön kliinisen lääketieteen ja biolääketieteen osaajia. Translationaalisen tutkimuksen tavoite on nopeuttaa tutkimustiedon päätymistä potilaiden hyödyksi (Seely ym. 2015). On tavallista, että translationaalisessa tutkimuksessa perustutkimuksen löydöksiä sovelletaan kliiniseen tutkimukseen eli potilaisiin kohdistuvaan tieteelliseen tutkimukseen, ja toisaalta potilasnäytteitä ja kliinistä dataa voidaan hyödyntää tautimekanismien ymmärtämisessä, uusien diagnostisen menetelmien kehittämisessä ja lääkekehityksessä. Tällaista tutkimusta on käytännössä mahdotonta tehdä ilman monitieteellistä ja monialaista yhteistyötä (Visakorpi 2009). Verkostomaisen toiminnan menestys riippuu keskeisesti sen osapuolten kyvystä tehdä yhteistyötä, jakaa tietoa ja toimia yhteisen tavoitteen eteen (Valkokari 2009). Kuitenkin myös FICAN Westissä translationaalista yhteistyötä haastavat mm. osapuolten pitkälle erikoistunut asiantuntijuus ja organisaatioiden erillisyys omine työkaluureineen ja painopisteineen. Tutkimukset osoittavat, että monitieteisellä mentoroinnilla on suurta potentiaalia yhteistyön ja tiedon jakamisen edistäjänä sekä muutoksen mahdollistajana niin yksilö- kuin yhteisötasolla (Aarnikoivu 2020, Nokkala 2021, Thomas 2015).

Ristiinmentorointi tutkimusyhteistyön kehittäjänä

Syöpätutkijoiden ristiinmentorointiohjelman kehittäminen ja pilotointi on ollut osa Turun yliopiston kauppakorkeakoulun ja Läntisen Syöpäkeskuksen yhteistä ”Ristiinmentorointi verkostomaisen tutkimusyhteistyön kehittämisessä” -tutkimushanketta (<https://sites.utu.fi/ristiinmentorointihanke/>). Kaksivuotista hanketta rahoittaa Työsuojelurahasto. FICAN West lähestyy hanketta luonnollisesti myös toiminnan kehittämisen näkökulmasta. Syöpätutkijoiden ristiinmentorointiohjelma poikkeaa perinteisestä mentori-aktori -asetelmasta siten, että parin muodostavat kliinisen työn asiantuntija ja akateemista tutkimusta tekevä tutkija, jotka ovat ammatilliselta kokemukseltaan suunnilleen samassa vaiheessa. Tästä näkökulmasta kyseessä on siis vertaismentorointi. Parin oppiminen tapahtuu yhteisen aihepiirin ympärillä ensisijaisesti uusien näkökulmien ja itselle vieraan asiantuntijuuden kautta. Ohjelman tavoitteena on tukea ja kehittää FICAN West syöpätutkijoiden verkostoa eri

sidosryhmien välillä, avata mahdollisuuksia ammatilliseen kehittymiseen syövän hoidon tai tutkimuksen asiantuntijana sekä konkreettisesti lisätä paikallista tutkimusyhteistyötä erityisesti kliinikoiden ja akateemisten syöpätutkijoiden välillä yksilö- ja yhteisötasolla.

Valmistelu- ja hakuvaiheen jälkeen FICAN Westin ristiinmentorointiohjelman pilotti käynnistyi helmikuussa 2023 (**Kuva 4**). Mentorointiohjelmaan oli 13 hakijaa, osa Tyksistä ja osa Turun yliopistolta, työuransa eri vaiheista. Osalle hakijoista etsittiin pari hakijajoukon ulkopuolelta FICAN Westin tutkimusverkoston asiantuntijoiden avustamana. Lopulta kymmenen paria kävi läpi koko seitsemän kuukauden ohjelman, joka muodostui aloitus-, väli- ja loppuseminaarista sekä 2-5 kahdenkeskisestä tapaamisesta. Kahdenkeskisten tapaamisten tarkoitus oli keskustella molempia kiinnostavista, syövän hoitoon, diagnostiikkaan ja tutkimukseen liittyvistä teemoista omista lähtökohdista rennossa ja luottamuksellisessa ilmapiirissä. Yhteisissä seminaareissa käytiin läpi mentoroinnin peruseriaatteet, annettiin käytännön vinkkejä osallistumiseen ja kuultiin esimerkkiluento onnistuneesta konsortioyhteistyöstä. Mikä tärkeintä, seminaaritapaamisissa keskusteltiin kahdenkeskisissä tapaamisissa esille tulleista teemoista yleisellä tasolla, kuten vuorovaikutuksen haasteista, erilaisten työkulttuurien kohtaamisista ja oivalluksista yhteisten intressien eteenpäinviemisiksi.

Sekä palautekyselyn että suullisen palautteen pohjalta mentorointiohjelman pilotti onnistui erinomaisesti. Palautekyselyyn vastanneista 85% piti syöpätutkijoiden mentorointiohjelmaan osallistumista itselleen hyvin tai erittäin hyödyllisenä ja 46% koki saaneensa merkittävää hyötyä nimenomaan oman tutkimuksensa edistämiseen. Mentorointiohjelmaan osallistuminen vaikutti nostaneen osallistujien käsitystä itsestään ja mahdollisuuksistaan tutkijana ja antaneen kuulluksi tulemisen tunteen ja sitä kautta lisänneen myös työhyvinvointia. Lisäksi ohjelman kautta on syntynyt joitakin konkreettisia yhteistyöprojekteja ja tutkimusideoita. Kaikki vastanneet suosittelisivat ohjelmaa myös kollegoilleen. Kyselyyn vastasi 13 osallistujaa.

Lopuksi

Läntisen Syöpäkeskuksen rooli alueellisen tutkimusyhteistyön edistäjänä on tärkeä. Tätä työtä tehdään tuomalla yhteen eri alojen toimijoita ja asiantuntijoita sekä järjestämällä esimerkiksi translationaalisia tutkimusyhteistyöprojekteja ja yhteisiä tiedetapahtumia. Ristiinmentorointiohjelma osoittautui oivaksi keinoksi edistää FICAN Westin roolin omaksumista ja verkoston yhteistyön laajentamista. Mentorointiohjelmalla pystytään lisäämään yksilötason ymmärrystä syöpätutkimuksen ja -hoidon eri puolista sekä näin laajentamaan verkoston sisäisiä kytköksiä. Kliinisen ja perustutkimuksen prosessien väliset yhteydet lisääntyvät, kun tutkijat eri uravaiheissa ymmärtävät ja

tunnistavat näitä yhtymäkohtia. Nämä lisääntyneet kontaktit parantavat tiedon jakamista ja kehittävät alueellista osaamista edesauttaen alueellisen syöpätutkimusverkoston kehittymistä.

Alueellisten syöpäkeskusten välisen yhteistyön odotetaan lisääntyvän koordinoivan FICAN yksikön aloitettua operatiivisen toimintansa. Kenties tämä avaa myös mahdollisuuksia ristiinmentoroinnin toteuttamiselle vielä laajemmassa asiantuntijaverkostossa. Syöpätutkijoiden ristiinmentorointiohjelma otetaan osaksi FICAN Westin aktiivista toimintaa ja tullaan jatkossa järjestämään joko vuosittain tai kahden vuoden välein.

Lähteet:

FICAN West Tiede- ja tutkimusstrategia 2023-2025 (2023).

Seely, EW, Kram, KE, Emans, SJ (2015) Developmental networks in translational science. *Translational Research*, 165, 4 : 531-536. DOI: 10.1016/j.trsl.2014.12.002

Valkokari, K (2009) Yhteisten tavoitteiden ja jaetun näkemyksen muodostuminen kolmessa erityyppisessä liiketoimintaverkostossa. *VTT Publications*, 715. Väitöskirja.

Aarnikoivu M, Pennanen M, Kiili J, Nokkala T (2020). Multidisciplinary peer-mentoring groups facilitating change? A critical educational praxis perspective. *Learning and Teaching*, 13(3), 18-40. doi: 10.3167/latiss.2020.130303

Nokkala T, Aarnikoivu M, Kiili J (2021). Multidisciplinary Peer-Mentoring Groups Supporting Knowledge Sharing in Doctoral Education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 66(5), 865-878. <https://doi.org/10.1080/00313831.2021.1939142>

Thomas, N, Bystydzienski J, Desai A (2015). Changing institutional culture through peer mentoring of women STEM faculty. *Innovative Higher Education*, 40, 143–157. <https://doi.org/10.1007/s10755-014-9300-9>.

Visakorpi, T. (2009) Mitä on translationaalinen lääketiede? Lääketieteellinen Aikakauskirja *Duodecim*, 125(21), 2308-9.

STM hankkeet: <https://stm.fi/yksilolistetty-laaketiede>

TEM raportteja 12/2014.

<https://tem.fi/documents/1410877/2871099/Terveysalan+tutkimus+ja+innovaatiotoiminnan+kasvustrategia+26052014.pdf>

Tyks Cancer Centre Annual Report 2023 https://ficanwest.fi/wp-content/uploads/2024/04/Tyks_ANNUAL_REPORT_2023_digital-040424.pdf